

۱۳۳۱۳۲۲

کارکردهای تشکلهای دانشجویی

دانشگاههای تهران

دکتر سیدرحمان ابوالحسنی

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران

کارکردهای تشکلهای دانشجویی دانشگاههای تهران

سرشناسه: ابوالحسنی

ناشر: پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی

طرح جلد: زهرا صفوی

صفحه‌آرایی: حمید شادمان

چاپ اول: بهار ۱۳۹۴

تیراژ: ۲۰۰

چاپ دیجیتال: نسیم

قیمت: ۲۰۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۹۶-۳۹-۴

نشانی: تهران، خیابان پاسداران، خیابان شهسوار، مومر زاده (گلستان یکم)، شماره ۱۲۴، تلفن: ۲۲۵۷۰۷۷۷

سایت: www.iscs.ac.ir

پست الکترونیکی: info@iscs.ac.ir

کلیه آثار این پژوهشکده در جهت ایجاد فضای آزاد علمی و نظر شخصی نویسندگان محترم آن است و لزوماً مورد تأیید پژوهشکده نیست.

سرشناسه: ابوالحسنی، سیدرحیم، ۱۳۳۷

عنوان و نام پدیدآور: کارکردهای تشکلهای دانشجویی: دانشگاههای تهران

مشخصات نشر: تهران: پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی، ۱۳۹۴

مشخصات ظاهری: ۴۳۸ ص

شابک: 978-600-6996-39-4

وضعیت فهرست‌نویسی: فهرست‌نویسی کامل این اثر در نشانی: <http://opac.nlai.ir> قابل دسترسی است

شماره کتابشناسی ملی: ۳۸۲۴۹۵۷

فصل دوم

دبیاجه پژوهشکده بانزده

فصل دوم خدمات

- ۱- بیان مسئله
- ۲- ضرورت و اهمیت پژوهش
- ۳- مفروضات
- ۴- پرسش‌های پژوهش
- ۵- فرضیات
- ۶- چارچوب نظری
- ۷- تعاریف و مفاهیم
- ۸- اهداف نظری یا کاربردی پژوهش (کلی و جزئی)
- ۹- جامعه آماری
- ۱۰- روش نمونه‌گیری
- ۱۰-۱- روش تعیین تعداد واحدهای نمونه
- ۱۰-۲- ترکیب جامعه پاسخگو
- ۱۱- روش پژوهش
- ۱۱-۱- روش کیفی

- ۴-۱- شناسایی و توصیف مورد یا موضوعی (پدیده‌های اجتماعی و فرهنگی) که باید به تجزیه و تحلیل درآید ۶۶
- ۴-۲- تجزیه و تحلیل انگیزش (انگیزه‌ها، اهداف یا تمایلات ذهنی) افرادی که درگیر مسئله هستند ۶۶
- ۴-۳- شناسایی و تبیین نظامی که پدیده مورد مطالعه در محدوده آن قرار دارد ۶۶
- ۴-۴- تجزیه و تحلیل نتایج عینی یک مورد یا پدیده مخصوصاً برای نظام مورد نظر ۶۶
- ۴-۵- تفکیک و ارزیابی نتایج عینی به «کارکردی» ۶۷
- ۴-۶- تفکیک نتایج عینی به «کارکردهای آشکار» و «کارکردهای پنهان» ۶۷
- ۴-۶-۱- کارکردهای آشکار ۶۸
- ۴-۶-۲- کارکردهای پنهان ۶۸
- ۵- انواع شکلی دانشی و کارکردهای هر یک ۶۸
- ۵-۱- تشابه‌های اجتماعی ۶۸
- ۵-۱-۱- انجمن علمی ۷۱
- ۵-۱-۲- بسیج دانشجویی ۷۶
- ۵-۲- تشکلهای علمی (اتریش‌های علمی) ۷۷
- ۵-۳- تشکلهای فرهنگی (کانون ای فرهنگی) ۸۲
- ۵-۴- تشکلهای صنفی (شوراهای صنفی) ۸۷

فصل سوم: کارکردهای مورد انتظار و اقدامات تشکلهای

بخش اول: انتظارات و اقدامات حوزه صنفی

- ۱- کارکردهای مورد انتظار ۹۰
- ۱-۱- کارکردهای مورد انتظار در حوزه رفاهی ۹۱
- ۱-۱-۱- تأمین نیازهای ضروری ۹۱
- ۱-۱-۲- به‌دست آوردن رفاه و آسایش بیشتر ۹۳
- ۱-۱-۳- لذت بردن از زندگی و ایام جوانی ۹۴
- ۱-۱-۴- تخلیه انرژی‌های جوانی ۹۴
- ۱-۲- کارکردهای مورد انتظار در حوزه علمی ۹۶
- ۱-۳- کارکردهای مورد انتظار در حوزه حرفه‌ای ۹۹
- ۲- فعالیت تشکلهای در جهت ارائه کارکردهای مورد انتظار ۱۰۰
- ۲-۱- فعالیت‌های رفاهی ۱۰۰
- ۲-۱-۱- تأمین خدمات رفاهی ۱۰۱
- ۲-۱-۲- تأمین وسائط نقلیه ۱۰۲
- ۲-۱-۳- تأمین وسایل شخصی ۱۰۳

- ۱۰۴-۲-۱-۴ گرفتن نمونه از استادان
- ۱۰۵-۲-۱-۵ در اختیار گذاشتن امکانات فرهنگی - تفریحی
- ۱۰۶-۲-۱-۶ گرفتن وام برای اعضا
- ۱۰۷-۲-۱-۷ تأمین شغل
- ۱۰۸-۲-۱-۸ اولویت در استفاده از امکانات دولتی
- ۱۱۰-۲-۱-۹ نتیجه گیری
- ۱۱۱-۲-۱-۱۰ سازی اوقات فراغت
- ۱۱۲-۲-۲-۱ برگزاری کلاس های آموزشی تقویتی
- ۱۱۳-۲-۲-۲ برگزاری جلسات و مراسم فرهنگی مثل نمایش فیلم
- ۱۱۴-۲-۲-۳ ردهای زیارتی
- ۱۱۵-۲-۲-۴ برگزاری اردوهای تفریحی
- ۱۱۶-۲-۲-۵ برگزاری سمینار علمی
- ۱۱۷-۲-۳-۱ ایجاد نشاط و شادابی
- ۱۱۷-۲-۳-۱ برگزاری برنامه های تفریحی - هنری
- ۱۱۸-۲-۳-۲ برگزاری اردوهای ورزشی و تفریحی
- ۱۱۹-۲-۳-۳ برگزاری مسابقات علمی - ورزشی
- ۱۲۱-۲-۴ ارائه تسهیلات و اطلاعات علمی
- ۱۲۶-۲-۵ استقرار نظام آموزشی کارآمدتر
- ۱۳۳-۲-۶ حمایت از نوآوری، خلاقیت، ابداعات و اختراعات علمی
- ۱۳۹-۲-۷ تأمین نیازهای علمی کشور
- ۱۴۷-۲-۸ پر کردن خلأ بین دانشگاه و جامعه
- ۱۴۹-۲-۹ تسهیل و ایجاد آمادگی برای آموزش
- ۱۵۴-۲-۱۰ فعالیت های مربوط به آموزش توسعه فردی

بخش دوم: انتظارات و اقدامات در حوزه اجتماعی

- ۱۶۰-۱- کارکردهای مورد انتظار
- ۱۶۰-۱-۱ هویت یابی و همذات پنداری
- ۱۶۱-۱-۲ ایجاد ارتباط میان دانشجویان و گریز از تنهایی
- ۱۶۳-۱-۳ پیدا کردن دوستان مناسب و ابراز محبت
- ۱۶۴-۱-۴ ایجاد انسجام و وحدت بین دانشجویان

۱۷۳	۲- فعالیت تشکلهای برای تحقق کارکردهای مورد انتظار
۱۷۳	۲-۱- تقویت روحیه همکاری و کار گروهی
۱۷۸	۲-۲- تقویت و گسترش فرهنگ گفتگو و تبادل اندیشه
۱۸۱	۲-۳- آموزش مهارت‌های ارتباطی
۱۸۶	۲-۴- اقداماتی برای ایجاد انسجام و وحدت
۱۹۴	۲-۵- اقدامات برای ایجاد ارتباط و همبستگی بین دانشجویان و مسئولان دانشگاهی
۲۰۲	۲-۶- بیان نافع و مطالبات دانشجویان
۲۰۴	۲-۶-۱- انجمن علمی
۲۰۵	۲-۶-۲- انجمن اسلامی
۲۰۵	۲-۶-۳- بسیج دانشجویی
۲۰۵	۲-۶-۴- شورای علمی
۲۰۶	۲-۶-۵- کانون‌های فرهنگی
۲۰۶	۲-۷- اقدامات برای ایجاد همبستگی
	بخش سوم: انتظارات و اقدامات در حوزه سیاسی
۲۱۴	۱- کارکردهای مورد انتظار
۲۱۴	۱-۱- به‌دست آوردن آزادی
۲۱۷	۱-۲- به‌دست آوردن قدرت و نفوذ بیشتر در محیط دانشگاهی
۲۲۰	۱-۳- به‌دست آوردن قدرت و تأثیرگذاری در بیرون از دانشگاه
۲۲۳	۱-۴- به‌دست آوردن احترام و تأیید اجتماعی
۲۲۴	۱-۵- به‌دست آوردن امنیت
۲۲۸	۲- اقدامات تشکلهای در حوزه سیاسی
۲۲۸	۲-۱- افزایش آگاهی و شعور سیاسی دانشجویان
۲۳۵	۲-۲- نقد و روشنگری مسائل سیاسی
۲۳۶	۲-۲-۱- سازوکارهای روشنگری
۲۴۰	۲-۲-۲- حوزه‌های روشنگری
۲۴۶	۲-۳- ایجاد زمینه و فضا برای مشارکت سیاسی دانشجویان
	بخش چهارم: انتظارات و اقدامات تشکلهای در حوزه فرهنگی و ایدئولوژیک
۲۵۵	۱- کارکردهای مورد انتظار
۲۵۵	۱-۱- اولین موردی که دانشجویان به آن اشاره کردند

- ۲۵۵ ۱-۲- دومین موردی که اعضاء تشکله‌ها به آن اشاره کردند
- ۲۵۵ ۱-۳- سومین انتظار دانشجویان از تشکله‌ها در حوزه فرهنگی
- ۲۵۶ ۱-۴- چهارمین تقاضایی که در مصاحبه به‌عنوان کارکرد مورد انتظار از تشکله‌ها مطرح شد
- ۲۵۷ ۲- فعالیت تشکله‌های دانشجویی
- ۲۵۸ ۲-۱- پاسخگویی به گرایش‌های متنوع در انسان و دور شدن از تک‌ساحتی بودن
- ۲۵۸ ۲-۲- فعالیت ایدئولوژیک و هویتی
- ۲۶۵ ۲-۱- عالیت برای تقویت مبانی اعتقادی و اندیشه اسلامی دانشجویان
- ۲۷۱ ۲-۲- ایجاد زمینه و انجام کار فرهنگی و ترویج ارزش‌های اسلامی
- ۲۷۱ ۴-۱- ایجاد زمینه و انجام کار فرهنگی
- ۲۷۹ ۲-۴-۲- ترویج ارزش‌های اسلامی
- ۲۸۴ ۲-۵- ایجاد زمینه برای فعالیت‌هایی برای تهذیب نفس و ارتقاء سطح معنویت
- ۲۸۸ ۲-۶- مبارزه با فساد اخلاق، اجتماعی و فرهنگی
- ۲۸۸ ۲-۶-۱- فعالیت تشکله‌ها در مبارزه با مفاسد اخلاقی و فرهنگی
- ۲۸۹ ۲-۶-۲- مبارزه علیه هر یک از ابعاد و حوزه‌های مفاسد اخلاقی و اجتماعی
- ۲۹۷ ۲-۶-۳- شیوه‌ها و ابزارهای مبارزه

فصل چهارم: نتیجه‌گیری

بخش اول: کارکردهای فرهنگی

- ۳۰۶ ۱- کارکرد رفاهی
- ۳۰۶ ۱-۱- تخلیه انرژی‌های جوانی و ارضاء روحیه آرمان‌خواهی
- ۳۰۸ ۲- کارکردهای آموزشی و علمی
- ۳۰۹ ۲-۱- ایجاد انگیزه و نشاط علمی
- ۳۱۰ ۲-۲- بهبود و ارتقاء مهارت‌های آموزشی و پژوهشی
- ۳۱۴ ۲-۳- بهبود و ارتقاء وضعیت آموزشی دانشجویان
- ۳۱۶ ۳- کارکردهای مربوط به توسعه فردی
- ۳۱۶ ۳-۱- توانایی و هویت حرفه‌ای
- ۳۱۸ ۳-۲- مهارت‌های مدیریتی
- ۳۱۹ ۳-۳- مهارت‌های ارتباطی

- ۳-۴- مهارت‌های هنری ۳۲۰
- ۳-۵- مهارت‌های زندگی ۳۲۱
- ۳-۶- مهارت‌های شهروندی ۳۲۲
- ۳-۷- معدل کارکرد تشکله‌ها در توسعه فردی ۳۲۳
- ۴- پر کردن خلأ بین دانشگاه و جامعه ۳۲۸

بخش دوم: کارکردهای اجتماعی

- ۱- ایجاد و تقویت هویت جمعی و هم‌ذات‌پنداری ۳۳۰
- ۲- تقویت روحیه همکاری و کار گروهی ۳۳۸
- ۳- از میان رفتن تضادها و اختلافات در میان اعضاء یک تشکل ۳۳۸

بخش سوم: کارکردهای فرهنگی و ایدئولوژیک

- ۱- دور کردن دانشجویان از تک‌ساحتی شدن ۳۴۰
- ۲- تحول نحوه تفکر و اندیشه ۳۴۴
- ۳- ایجاد گفت‌وگوهای ایدئولوژیک (مختلف) ۳۵۶
- ۱-۳- چپ‌مارکسیستی ۳۶۰
- ۲-۳- لیبرال انتقادی ۳۶۱
- ۳-۳- لیبرالیسم معتدل ۳۶۱
- ۴-۳- مذهبی - سستی ۳۶۲
- ۵-۳- مذهبی - روشنفکر ۳۶۳
- ۶-۳- ملی‌گرای ۳۶۴
- ۷-۳- قومیت‌گرای ۳۶۴
- ۸-۳- ملی - مذهبی ۳۶۵

بخش چهارم: کارکردهای آشکار و پنهان

- ۱- کارکردهای آشکار ۳۶۸
- ۱-۱- انجمن علمی ۳۶۸
- ۱-۲- انجمن اسلامی ۳۶۹
- ۱-۳- بسیج ۳۷۰
- ۱-۴- شورای صنفی ۳۷۱
- ۱-۵- کانون فرهنگی ۳۷۳
- ۲- کارکردهای پنهان ۳۷۳
- ۱-۲- انجمن علمی ۳۷۴
- ۲-۲- انجمن اسلامی ۳۷۴
- ۲-۳- بسیج ۳۷۴

۳۷۴ ۲-۴- شورای صنفی

۳۷۵ ۲-۵- کانون‌های فرهنگی

بخش پنجم: کارکردهای مثبت و منفی

۳۷۶ ۱- انجمن علمی

۳۷۹ ۲- انجمن اسلامی

۳۸۱ ۳- بسیج

۳۸۲ شورای صنفی

۳۸۴ ۵- کانون‌های فرهنگی

بخش ششم: مشکلات و موانع تشکلهای دانشجویی

۳۸۵ ۱- مشکلات مدیریت

۳۸۷ ۲- مشکلات قانونی

۳۸۷ ۳- گفت‌وگو با مسئولان نظامی

۳۹۱ ۴- مشکلات مالی

بخش هفتم: جمع‌بندی

۳۹۱ ۱- پیوستن دانشجویان به تشکلهای

۳۹۲ ۱-۱- ویژگی‌های شخصیتی تشکلهای

۳۹۲ ۱-۱-۱- افراد دارای شخصیت اجتماعی

۳۹۳ ۱-۱-۲- احساس مسئولیت اجتماعی

۳۹۳ ۱-۱-۳- آرمان‌گرایی

۳۹۳ ۱-۱-۴- منتقدین

۳۹۴ ۱-۱-۵- خواهان توسعه فردی

۳۹۴ ۱-۱-۶- علاقه به امور خاص

۳۹۴ ۱-۱-۷- پر کردن اوقات فراغت

۳۹۴ ۱-۲- علل جذب دانشجویان به هر یک از تشکلهای

۴۰۷ ۲- میزان انطباق فعالیت‌های رسمی تشکلهای دانشجویی با فعالیت اسمی آنها

۴۱۱ ۳- کارویژه‌های هر یک از تشکلهای

۴۱۲ ۳-۱- انجمن علمی

۴۱۳ ۳-۲- انجمن اسلامی

۴۱۴ ۳-۳- بسیج دانشجویی

۴۱۵ ۳-۴- شورای صنفی

۴۱۶ ۳-۵- کانون‌های فرهنگی

۴۱۷	۴- تجميع کارویژه‌های همه تشکل‌ها
۴۱۷	۴-۱- کارویژه‌های صنفی (توسعه فردی):
۴۱۸	۴-۲- کارویژه‌های اجتماعی:
۴۱۹	۴-۳- کارکردهای سیاسی:
۴۱۹	۴-۴- کارکردهای فرهنگی
۴۲۰	۵- راهبردها و راهکارهای پیشنهادی
۴۲۰	۱. ارزش اصل تنوع و تكثر فعاليت‌های دانشجویی
۴۲۲	۲. ارزش اعضا تشکل‌ها
۴۲۳	۳. آمادگی و برگزاری کارگاه‌های علمی و تجربی برای مسئولان دانشگاهی
۴۲۴	۴. تقویت ارتباطات دانشجویان
۴۲۴	۵. تقویت توان‌های علمی، عملی و علمی فعالیت‌های آماتوری دانشجویی
۴۲۵	۶. تشکیل سرگرمی دانشجو
۴۲۵	۷. پیوند فعالیت‌های دانشجویی با حوزه‌های مرتبط اجتماعی آن
۴۲۶	۸. تعیین و تنظیم بودجه
۴۲۷	۹. ارتباط با تشکل‌های مشابه کشور و دیگر
۴۲۷	۱۰. تقویت و توسعه فعالیت‌های نیم‌دانشگاهی میان تشکل‌های مرتبط
۴۲۸	۱۱. اتخاذ استراتژی وحدت در کثرت، مقابله با تبعیضات و خرده‌فرهنگ‌ها
۴۲۸	۱۲. آموزش، ارائه و تأمین تسهیلات لازم برای گسترش فرهنگ مکتوب
۴۲۹	۱۳. راه‌اندازی و تقویت سیستم ارزیابی کیفی فعالیت‌های دانشجویی
۴۲۹	۱۴. تقویت و گسترش فرهنگ گردشگری
۴۳۰	۱۵. آشنایی با مشاغل و کاریابی
۴۳۰	۱۶. ایجاد و تقویت ارتباط میان تشکل‌ها و مسئولان کشور
۴۳۱	۱۷. ایجاد ارتباط میان تشکل‌های دانشجویی با مراکز دینی مانند حوزه‌های علمیه
۴۳۱	۱۸. بازبینی ساختارهای فرهنگی و دانشجویی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
۴۳۱	۱۹. ایجاد سازوکارهای مشترک مدیریتی و تشکل‌ها در عرصه‌های مختلف مسأله
۴۳۱	۲۰. تقویت هرچه بیشتر مراکز مشاوره دانشجویی در عرصه‌های مختلف
۴۳۳	منابع

دیباچه پژوهشکده

پربیراه نیست، اگر اعا کنیم «جمع» و «کار جمعی» در معنای مدرنش از کشفیات بی مانند برساند. البته انسان‌ها بسیار پیشتر از دورانی که از آن به دوران مدرن یاد می‌دریازند در کنار یکدیگر و به یاری هم به نحوی موثرتر می‌توانند بر مشکلات و مصائب زندگی فائق شوند لیکن در دوران مدرن بود که مناسبات انسان در جمع به نحوی سامان یافت که بیشترین و موثرترین اثر را در بر داشت.

یکی از مهمترین نهادهای مدرن که تارک و تربیت انسان برای حضور در مناسبات جامعه جدید را برعهده دارد، دانشگاه است. دانشگاه، نهادی است که جامعه انسانی در دوره جدید به مدد آن تلاش می‌کند آن چیز را که آرمانی و ایده‌ئال می‌پندارد به واسطه معجزه جاه و پندری، درون مناسبات جهان اجتماعی و میان انسان‌ها به مثابه کنشگران آن جهان مستقر سازد. دانشگاه، خود، نهادهایی خرد در درونش پدید می‌آورد تا به یاری آن نهادها، جمع‌هایی کارا در جهت اهداف پیش گفته تشکیل دهد.

نهادهای خودجوش و غیر رسمی، با توجه به اقبالی که عضویت در آنها در مقایسه با نهادهای رسمی پدید می‌آورد به نحوی موثرتر می‌توانند در راستای جامعه‌پذیری افراد عضو خود بکوشند. یکی از آن نهادهای خودجوش که عموماً در قالب جمع‌هایی بزرگ تشکیل می‌شود، تشکل‌های دانشجویی است.

این تشکل‌ها از آنجا که دانشجویان، گردانندگان آنند، منبع پدید آمدن مناسباتی است که به کمک آن می‌توان از خطر تصمیم‌گیری‌های غیر مردمسالارانه، درون فضای دانشگاه، کاست. تشکل‌های دانشجویی پدیده‌هایی عمیقاً متجدد به حساب می‌آیند از آنرو که حامیان تکرر در کنار وحدت یکپارچه‌کننده جهان سنت‌اند. بسیاری را عقیده بر این است که پویایی نهاد دانشگاه جز از طریق قابلیت گسترده تشکل‌های دانشجویی امکان‌پذیر نیست. محدودیت این جمع‌ها نشان دهنده مقاومت دانشگاه در بازگشت به ماهیت متجددش است.

تشکل‌های دانشجویی، فضای لازم برای جامعه‌پذیری دانشجویان و فهم اخلاق و مناسبات اجتماعی را فراهم می‌آورند و به آنها کمک می‌کنند خود را به مثابه کنشگران اجتماعی بشناسند. دانشجویان در تشکل‌های دانشجویی می‌توانند در واقعی‌ترین شکل حیات بشری، عملکردهای اجتماعی را در جهت تحقق اهدافی که پس از وقوع، دیگر فردی و شخصی تلقی نمی‌شوند به کار گیرند. به کارگیری عملکردهای اجتماعی از پیش موجود، زمینه را برای خلق عملکردهای نوآورانه فراهم می‌آورد. اتفاقاً همین، اسباب پویایی و رشد تشکل‌های دانشجویی و دانشگاه است. این نهاد کلی دربردارنده این تشکل‌ها می‌شود. تشکل‌ها به برطرف کردن نیازهای دانشجویان می‌پردازند و این از اصلی‌ترین کارکردهایی است که دارند. پژوهشگر کارکردهای تشکل‌های دانشجویی سعی داشته از طریق حضور در میدان تحقیق، مواجهه با دانشجویان عضو تشکل‌های اجتماعی کشف نماید که این نیازهای کارکردی کدامند؟ و تشکل‌ها برای تأمین این نیازها چه اقداماتی انجام می‌دهند؟ و کارکرد آن‌ها در حوزه‌های مختلف چگونه است؟ پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری امیدوار است نتایج این پژوهش به شناخت عمیق و کاربردی این پدیده با اهمیت نهاد دانشگاه انجامیده و برای تحقیقات دیگر در حوزه مطالعات فرهنگی و اجتماعی علم و آموزش عالی راهگشا باشد.